

Iti atsaňam bor... / hekaýa

Category: Hekaýalar, Kitapcy

написано kitapcy | 21 январа, 2025

Iti atsaňam bor... / hekaýa ITI ATSAŇAM BOR...

Hekaýa

– U-u-uwu, o-u-uwu...

Ana, ene uwlady. Özem bu gezekki öňki agşamkyň dagyn çaky däl. Her gezekki uwuldysyna obaň o çetinde ýaşaýanlaryň ini tlkenekläp gidýändir. Ile betnam etjek biý-ä.

– Wah, meýitjagaşy ýanmyş, meýitjagaşy ýanan.

Çagasyzlygymyzy az görýämikä bi ýerýuwdan?

Uwullyň başyňy iýsin seň!

Gargynjyrap ýatyşyna Amangül ärine ýüzlendi:

– Ikimiziň başymyza ýetjek şüdü, ine, görersiň...

Gyýw, saňa diýýän ukladyňmy eýýäm?... Ertir ataň tüpeňine ok salyp ber, şu iti özümjik güm edeýin. Aýalynyň ite tüpeň çenäp durşy göz öňüne geldimi, nämemi, Çerkez pyňkyryp göýberdi.

– Näme gülýäň? Bówregiň bökýändir seň. Gülüber, gülüber, gözüň nämäni görýär entek.

– Iti tüpeňläp, ile gülki boljak-da?

– Bir itiň hötdesinden gelip bilmän ýatyşyňa janym ýanýa.

– O-u-uwu...

Bu gezek Çerkez takat edip bilmedi. Äpişgäni açyp, boýnuny uzatdy-da:

– Boýnak, Boýnak, häk seňem bir... – diýip sögünen boldy.

Çerkez ýorgana sümülen badyna Boýnak ýene

uwlady. Bir gysym bolup ýatan Amangul gorsandy.

– Böýnek, Böýnek – diýibem äriniň agzyna öýkündi.

– Eneň pahyr dogry aýdýan ekeni-le, erkek adam ýok indi. Hakyky erkekler geçen uruşda gyrlyp gutarypdyr.

Elgaraz, şol gijäniñ ukysy harama döndi. Ertesi ir bilen Çerkez Boýnagyn boýnuna ýüp salyp durka Şammy kel geldi.

– Goňşy, salawma... Ony nätjek bolýaň? It urşa äkitjekmi?

– Hawa-aýt, häzir guma äkidip, özüm uruşjak şuñ bilen. Bu töwerekde taý gelyän ýok şuña.

– Ýo-o, dogrudanam, çynym bilen soraýan.

– It uruş bom-aý şumadam bir. Äkidip zyňyp geljek, uwlaýa.

– Durag-eý sen. Uwlatmajak bolsaň, idi-yssywat etmeli myňa. Seň işigiñde it bolsa, şir-peleñem uwar. Ýalagam-a ýok myň öz adyna.

– Aý, how, inim, seňki artykmaç degýä maňa. Şoňňaly nebsiň agyrýan bolsa, alaý seň şuny. Zadyň gerekä özem, mugt berjek saňa.

– Aslynda eýgerjek bolsaň, saklamaly-da bi janaweri. Nämetjek beýdip horlap.

– Al diýild-ä, how, saňa. Al, oňarýan bolsaň.

– Bolman näme, alarnam.

Şammy kel Boýnagyny süýräp alyp gitdi. Eltibem towuk keteginiň agzynda daňdy. Çagalarynyň günortanky iýmeli naharyny bir jama guýup, öňünde goýdy. Boýnak mundanam ýüz öwürdi. Şammy kel ýüzüni -gözüni gamaşdyrды.

– Il çagasyna berenok myňňaly nahary... Äý, aýgansoň-a iýersiň-dä – diýibem samyrdady. Günortanlyk Şammy kel towuk keteginiň agzynda – Boýnagyny daňan ýerinde – ýaňy dil biten oglunyň ite berilen nahary iýiň oturandygyny gördi. Görde:

– Eý, Myrry, nämetýäň o taýda. Tur, görünme gözüme – diýip gygyrdam.

– Çoýba iýýän...

– Hany Boýnak, Boýnak nirde?

– Hä-ä?

– Boýnak nirde diýýän saňa? Çerkeziň Boýnagyny?

Biziň Boýnagymyz?

– Bilemok...

Şammy kel Çerkezlere baranda işikde Boýnagyn ýatandygyny gördi.

– Çerkez, eý, Çerkez!

– How! – Çerkez äpişgeden kellesini çykardy. – Ýene näme tapdyň?

– Itiňem özüň ýaly durag-eý, sen. “Mal eýesine çekmese, şumluk” diýýä. Men-ä oňa gyzgynjak nahar berýän, täzeje towuk çorba, olam gaçyp gaýdýa.

– Özüň getiren bolaýma, heleýiň bilen oňuşman.

– Hemme kişini özüň bilen deňeme, how.

Heleýinden gorkýan ýok bärde.

– Haý, näbileýin, seň o kel kelläňde pikir kän.

– Getirjek bolsam, ömür äkiderinmi?! Mugt bereýin diýeniňdenem-ä bildim ibaly dældigini.

Çerkez sesini çykaryp bilmedi. Egnini gysdy.

Öýlänler Amangülüň iňirdisine çydamanam Boýnagyzyna düşürip alyp gitdi. Obadan ep-esli uzaklykda, gumuň içinde taşlap gaýtdy. Öýüne gelip dyzyny epeni hem şoldy welin:

– Gyýw, oglan bi ýerýuwdan-a, ine, yzýanyň bilen geldi. Öldürmeseň dymmarsyň myndan – diýip, daşardan Amangül gygyrdy.

Çerkez äpişgeden boýnuny uzatdy.

Dogrudanam gelipdir. Guýrugyny bulan bolup dur.

Amangül dogry aýdýa. Öldürmeli, ýogsa, mundan dynma ýok.

Çerkez uzyn ýüp aldy-da, bir ujuny Boýnagyn boýuna saldy, beýleki ujunam welosipediniň yzyna berkitdi. Atasyndan galan köneje ýekenil tüpeňi alybam iňrik mazaly garalansoň, ýeňsesini tüňňerdip obadan çykyp gitdi. Asfalt ýol bilen ep-esli ýöränden soň gumaksy ýola düşdi. Ýol bolup, ýolam däl, ýoda meňzeş bir zat özi. Ýöredi, ýöredi. Kän ýöredi. Ahyry ýoluň bir ýerinde saklandy. Welosipedini ýoluň gyrasynda goýup, Boýnagyz südenekledip ugrady. Garşydaky alaňdan aşyp, iti daňar ýaly agaç-ugaç,

çerkez-çeti diýen ýaly bir zat gözledi. Gözüne degerli zat ilmänsoň, ýene iki alaň dagyn aşdy. Pese düşen ýerinde bir garry ak sazак bar ekeni. Boýnagýň boýnundaky ýüpüni şol sazagýň bir goluna mäkäm daňyp:

– Ýa, walla! Çilim galypdyr-a. Uruşdan öň bir çilimlesek kem däl-di-dä. Aý, bor-da – diýdi. Onsoň tüpeňini eline alyp:

– Bir ok bilen aldyrmyka? Aldyrmasa, ýene bir ok bererin, esasy zat, elim sandyramasa bolýa – diýip hümrüdedi. Ynha, indi tüpeňe ok sürüp, atybermeli. Aý-a görnenok, it atmak üçin Aý hökman däl. Boýnagýň suduy görünse bolýar.

– Eý, welsepit tapdym-eý, täzeje özem.

Ýol tarapdan eşidilen oğlan sesi Çerkezi bir sekundlyk doňňara daş edip goýdy. Ol tüpeňini taşladyda:

– Goý-eý, meň welsepidim ol, goý – diýip ylgady.

Oğlanlar gelýä-de-gelýä bolşup, şakyrdyklaşyp gaçdylar. Çerkez welosipedini goýan ýerine geldi. Ýok, alyp gidipdirler. Ol oğlanlaryň yzyndan ylgady.

-Goý-eý, welsepidimi. Degjekgä, goý-da gidiber şo taýda... Eý-ý, size diýýän...

Ol köwşüni çykaryp gaýtadan bat aldy. Esli ylgady.

Oğlanlaryň yzyndan ýetip bilmejegini bilibem:

-Ýeri, haýsy bir ýoldan tapan zadyňy alyp gitjek eýesiz diýip. Nirden çykd-aý bular?! Bi gumuň içinde näm işläp ýörler, Alla bilsin!.. Men muny ýöne goýman, ertir ugruna çykarynam, bellisini ederinem... Häk siziňem bir... – diýip, erbet-erbet sögünip yzyna dolandy. Haşlap gelişine ýolugra köwşüni gözledi.

Garaňkyda köwüş ilýämi gözüňe?! Tapmady.

– Ýiten şo köwüş bolsun. Baribir ol könelipdi.

Täzesini aljak bolup ýördüm onsuzam. Ol hiç-le. Atam pahyrdan galan ýekenili tapsam bolýar. Onam ýitiräýsem-ä Amangül üçin igenç obýekti bolýan. Be-e! Çerkez, ine, şu ýerde ýalňyslyk goýberdi, şol ýerden gabatlap, guma siňdi. Ol köwşünden geçipdi.

Welosipedindenem tamasyny üzüpdi. Indi diňe tüpeňi tapmalydy.

“Şol daýaw ak sazagy tapsam – Boýnagy tapdygym.

Boýnagy tapsamam – tüpeňimi. Be-eý, walla!”

Ol içini hümledig ýörşüne daş-töweregine garanjaklaýardy. Barybir gözüne hiç zat ilmeýärdi.

“Ýeri, ala-böle bi gijäň Aýsyzlygy näme diýsene.

Hemişeler Aý diýeniň dagyn arabaň tigrçegi ýaly bolar durardy. Häý, dogman geçen!”.

Uzaklardan bir ýerlerden möjekleriňmi, şagallaryňmy, kim bilýä, uwlaýan sesi eşidildi. Şundan soň ol gorkup ugrady.

“Şagallara şam bolmakam gideýin bärden. Äý, tüpeňem jähenneme gitsin-laý. Ertir gündizlikde gelip taparyn. Gideýin diýýän welin, uly ýolam-a ýitirdim. Haý, günüňe ýanaýynyň Çerkezi”.

Ol hakykatdanam azaşypdy. Diňe azaşmak hem däl, haýsy tarapa nämüçin barýandygyny bilenokdy.

“Häk, şu Boýnagy tapaýsam-a... Uly ýoly taparmyka? Itler ökde bolýa şular ýaly ýerde. Gelen ýoluny derrew tapýarlar”.

Ol gaty sesi bilen itiniň adyny tutup gygyrdy.

– Boýnak, Boýna-ak!

Gaty uzak bolmadyk bir ýerden Boýnagyň uwlama gatşykly çyňsaýan sesi geldi.

“Aý, şü-ýä diýseň-diýmeseň Boýnak. Hä, uwwullyňa döneýin-ä. Ýa, Alla!”

Ol ses çykan tarapa yöneldi. Bir alaňdan aşdy welin, hakyt Boýnak dur. Özem guýrugyny bulaýlap Çerkeze ýalynjaňlyk edýär. Ak sazagam görünýä. Inede, ýekenil tüpeň. Ol tüpeňi goltugyna gysdyrды-da, itiniň boýnundaky ýüpüni çözdí. Şoňa mähetdel it Çerkeze gysyldy.

“Gorkandyr biýem. Hmm... Bu gorkunç ýerde galan özüň bolma”.

Boýnak hakykatdan hem gelen ýoluna belet, ol ýüzüni oba tutup senkildäp ugrady. Çerkezem onuň

yzyna eýerdi. Asfalt ýola ýetensoňlar garşydan motor sesi eşidildi. Çerkez aýak çekip, tüpeňine söýendi. Az salymdan ýiti çyranyň şöhlesi onuň gözünü gamaşdyrды. Motor hol beýleräkde saklandy.

– He-eý, kim-eý sen? – diýip, motorly gelen gygyryp sorady.

“Şammy kel ýaly-la, how, bi”.

– Eý, Çerkez, senm-eý bi? Şumat tutuş goňsygolar seni gözläp ýör. Heleýiňem aglap otyr öldürendirler diýip.

“Şol, Şammy kel, meni gözläp gelipdir. Nä iňňemi men ýitäýer ýaly. Hmm...”

Motoryň çyrasynyň ýagtysyna tüpeňiň nili ýaldyrap gitgi.

– Ýygn-eý, tüpeňiňi, Çerkez!

Çerkez tüpeňe ok sürüp, iki ädim gaýra çekildi.

– Tüpeň bilen oýun etmeý, Çerkez! Tanamadyňmy meni. Men Şam...

– Gümp...

Boýnak sessiz-üýnsüz bagryny ere berdi. “Daňman atsaňam boljak eken” diýip Çerkez pikir etdi.

– Nämetdiň-eý ony? Ýygnasan-aý tüpeňiňi! – diýip, aňyrdan Şammy kel gygyrды.

– Atdym, how, inim, atdym, görmediňmi ýaňy?!

– Nämüçin?

– Amangül ikimiziň ölümimizi dileýä, uwlaýa, düşündiňmi?

Şammy kel düşünmedi.

Aprel, 1991. Aşgabat.

Kakamyrat Ataýew Hekaýalar